

MAKTABGACHA TA’LIMDA FAOLIYATLARARO INTEGRATSIYADA METODIK BIRLASHMALAR ROLI

Islomova Shoir

8-DMTT direktori

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim jarayonida faoliyatlararo integratsiya tushunchasi, uning mazmun-mohiyati hamda metodik birlashmalarning bu jarayondagi o‘rni keng yoritilgan. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonining sifatini oshirishda integratsiyalashgan yondashuv muhim ahamiyat kasb etishi, metodik birlashmalarning ushbu jarayondagi nazariy va amaliy roli tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada ilg‘or xorijiy tajribalar va mahalliy pedagoglarning innovatsion faoliyatlari misolida integratsiyalashgan ta’lim metodlarining samaradorligi asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, faoliyatlararo integratsiya, metodik birlashma, innovatsion pedagogika, integratsiyalashgan yondashuv, ta’lim sifati.*

Bugungi globallashuv sharoitida ta’lim tizimining barcha bo‘g‘inlarida, ayniqsa, maktabgacha ta’limda sifatli, innovatsion, bolaning individual rivojlanish xususiyatlariga mos yondashuvlarni joriy etish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Chunki aynan maktabgacha yosh davri bolaning shaxsiyati shakllanishida, aqliy va psixologik rivojida hal qiluvchi bosqich hisoblanadi. Bu esa tarbiyaviy faoliyatning an’anaviy shakllaridan ko‘ra, faoliyatlararo integratsiyalashgan, mazmunan boy va metodik jihatdan takomillashgan shakllarini amaliyotga tadbiq etishni taqozo etadi.

Faoliyatlararo integratsiya — bu ta’lim jarayonida turli sohalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta’minlash orqali bolalarning bilim, ko‘nikma va malakalarini kompleks shakllantirishga xizmat qiluvchi yondashuvdir. Mazkur yondashuv bolaning tafakkuri, nutqi, tasavvuri, jismoniy va ijtimoiy-emotsional holatini uyg‘un rivojlantirish imkonini beradi.

Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim jarayonida faoliyatlararo integratsiya yondashuvining nazariy asoslari, uning amaliy jihatlari hamda bu jarayonda metodik birlashmalar faoliyatining o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ayniqsa, pedagoglar o‘rtasida o‘zaro hamkorlikni kuchaytirish, mashg‘ulotlarni uyg‘un rejalashtirish va integratsiyalashgan metodikani qo‘llash borasida metodik birlashmalarning tutgan o‘rni yoritiladi.

Maqolaning maqsadi — maktabgacha ta’limda faoliyatlararo integratsiyani samarali amalga oshirishda metodik birlashmalarning tutgan o‘rnini ochib berish, mavjud tajribalarni tahlil qilish hamda takliflar ishlab chiqishdir.

Maqolaning vazifalari quyidagilardan iborat:

Faoliyatlararo integratsiya tushunchasini ilmiy-nazariy jihatdan asoslash;

Metodik birlashmalar faoliyatining mazmuni va rolini aniqlash;

Amaliy tajriba asosida integratsiya jarayonini tahlil qilish;

Maktabgacha ta’lim bosqichi bolaning keyingi ta’lim olish jarayoniga tayyorgarlik darajasini belgilab beruvchi muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda maktabgacha ta’lim tizimida ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish maqsadida turli innovatsion yondashuvlar joriy qilinmoqda. Ushbu maqolada faoliyatlararo integratsiya tushunchasi va uning pedagogik jarayondagi ahamiyati, shuningdek, metodik birlashmalarning bu jarayondagi roli tahlil qilinadi.

1. FAOLIYATLARARO INTEGRATSIYA VA UNING PEDAGOGIK JARAYONDAGI O‘RNI

Faoliyatlararo integratsiya – bu turli fanlar yoki faoliyat turlarini bir-biri bilan bog‘lash va uyg‘unlashtirish orqali o‘quvchilarga yaxlit bilim berish jarayonidir. Maktabgacha ta’lim muassasalarida bu jarayon bolaning rivojlanish ehtiyojlari va qiziqishlariga asoslangan holda amalga oshiriladi.

Faoliyatlararo integratsiya quyidagi asosiy maqsadlarga xizmat qiladi:

Bolalarning kompleks rivojlanishini ta’minlash – turli fan va mashg‘ulotlarni birlashtirish orqali bolalarning fikrlash qobiliyatlari va amaliy ko‘nikmalarini shakllantirish;

Bilimlarni yanada chuqurroq o‘zlashtirish – turli o‘quv faoliyatlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ochib berish orqali materialni yaxlit idrok etish imkoniyatini yaratish;

Pedagogik jarayonni diversifikatsiya qilish – turli metod va usullarni uyg‘unlashtirish orqali ta’lim sifatini oshirish

Bolalarning qiziqishlarini rag‘batlantirish – o‘yin, musiqa, tasviriy san‘at, tabiat va boshqa faoliyatlarni birlashtirish orqali ta’limni qiziqarli va mazmunli qilish.

Faoliyatlararo integratsiya maktabgacha ta’lim tizimida quyidagi shakllarda amalga oshirilishi mumkin:

1. Rivojlantiruvchi markazlararo integratsiya – matematika, nutq o‘stirish, tabiatshunoslik va san‘atni birlashtirish (masalan, ranglar va shakllarni o‘rganishda geometriya va tasviriy san‘atni uyg‘unlashtirish).

2. Faoliyatlararo bog‘liqlik – o‘yin, sport, texnologiya va ijodiy faoliyatlarni o‘zaro birlashtirish (masalan, sport mashg‘ulotlarida raqamlarni sanash yoki jismoniy mashqlar orqali hikoya yaratish).

3. Kross-kurrikulyar yondashuv – bir nechta mashg‘ulot yoki faoliyat turlarini yagona didaktik maqsad asosida uyg‘unlashtirish (masalan, ertak asosida roleplay mashg‘ulotlarini tashkil etish va nutq rivojlantirish bilan bog‘lash).

Faoliyatlararo integratsiyaning muhim jihatlaridan biri shundaki, u bolalarning atrof-muhitni yaxlit idrok etishiga yordam beradi. Masalan, tabiat haqidagi mashg‘ulotlar nafaqat nazariy tushunchalar berish bilan cheklanmay, balki amaliy kuzatishlar, tajribalar va san‘at elementlari orqali chuqurlashtiriladi. Shuningdek, faoliyatlararo integratsiya jarayonida bolalar o‘z qiziqishlariga ko‘ra turli faoliyat turlariga jalb etilishi mumkin, bu esa ularning individual rivojlanishiga ijobiy ta’sir qiladi.

Shunday qilib, faoliyatlararo integratsiya maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarning qiziqishini oshirish va ularning o‘quv jarayonida faol ishtirok etishini

ta’minlashga xizmat qiladi. Keyingi bo‘limlarda metodik birlashmalarning ushbu jarayondagi o‘rni, xorijiy va mahalliy tajribalar asosida batafsil yoritiladi.

2. METODIK BIRLASHMALARNING INTEGRATSIYADAGI ROLI

Metodik birlashmalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishi va tajriba almashish jarayonida muhim o‘rin tutadi. Ular quyidagi yo‘nalishlarda faoliyat yuritadi:

Pedagogik mahoratni oshirish;

Innovatsion metodlarni ishlab chiqish;

Faoliyatlararo bog‘liqlikni ta’minlash;

O‘quv dasturlarini takomillashtirish.

3. XORIJIY TAJRIBA TAHLILI

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida maktabgacha ta’limda faoliyatlararo integratsiyaga alohida e’tibor qaratiladi. Masalan, Finlyandiya va Yaponiyada ta’lim jarayoni turli fan va faoliyat turlarini integratsiyalashgan holda olib boriladi.

4. MAHALLIY TAJRIBALAR

Amaliy tajriba: O‘zbekiston maktabgacha ta’lim muassasalari misolida

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi tomonidan ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishga, pedagog kadrlar malakasini oshirishga, shuningdek, integratsiyalashgan yondashuvlarni amaliyotga keng joriy etishga katta e’tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, metodik birlashmalarning faoliyati maktabgacha ta’lim muassasalarida faoliyatlararo integratsiyani samarali tashkil etishda muhim o‘rin tutmoqda.

Toshkent viloyati, Parkent tumanidagi maktabgacha ta’lim tashkilotlarida olib borilayotgan amaliy ishlar misolida, metodik birlashmalar orqali integratsiyalashgan mashg‘ulotlar samaradorligini ko‘rish mumkin. Jumladan, haftalik metodik yig‘ilishlar davomida pedagoglar birgalikda:

Mavzularni turli faoliyat turlari bilan integratsiyalashgan holda rejalashtiradilar;

Mavzu yuzasidan ijodiy ssenariylar va o‘yin metodikasini ishlab chiqadilar;

Tarbiyachilar, musiqa rahbari, jismoniy tarbiya o‘qituvchisi va psixolog o‘zaro tajriba almashadilar.

Masalan, “Bahor fasli” mavzusiga bag‘ishlangan bir haftalik integratsiyalashgan ta’limda quyidagi yo‘nalishlar uyg‘unlashtirildi:

Nutq o‘stirish mashg‘ulotida bolalar bahor haqida she’r aytishdi;

Tasviriy san’at darsida bolalar bahor manzarasini chizishdi;

Jismoniy tarbiya mashg‘ulotida “Quyoshni kutamiz” degan harakatli o‘yin o‘tkazildi;

Atrof-muhitni o‘rganish faoliyatida tabiatdagi o‘zgarishlar kuzatildi.

Bu kabi yondashuvlar bolalarda mavzuni yanada yaxshiroq tushunish, uni his etish va ongli anglashga olib keladi. Shu bilan birga, pedagoglar orasidagi o‘zaro hamkorlik kuchayadi, natijada o‘qitish jarayoni sifatli va tizimli bo‘ladi.

Metodik birlashmalarning yillik rejalariga asosan ochiq mashg‘ulotlar, mahorat darslari va amaliy seminarlar muntazam o‘tkaziladi. Bular metodik jihatdan bir xil yondashuvda ishlashga, tajriba almashishga, innovatsion usullarni keng joriy qilishga xizmat qilmoqda. Masalan, Parkent tumanidagi ayrim bog‘chalarda “Steam” metodikasi

elementlari, “Montessori” yondashuvlari faoliyatlararo integratsiya asosida uyg‘unlashtirilmoqda.

Shuningdek, qiyinchiliklar ham mavjud:

barcha pedagoglar integratsiyalashgan ta’limga to’liq tayyor emasligi;

metodik adabiyotlarning yetishmasligi;

vaqt va tashkiliy masalalarda muvofiqlashtirish ehtiyoji.

Biroq metodik birlashmalar orqali bu muammolarni hal etish bo’yicha izchil choralar ko‘rilmoqda. Hududiy seminarlar, malaka oshirish kurslari, ustoz-shogird tizimi orqali tarbiyachilarni zamonaviy yondashuvlarga tayyorlash davom etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida faoliyatlararo integratsiya metodik birlashmalar faoliyati orqali asta-sekinlik bilan yo‘lga qo‘yilmoqda va ijobiy natijalar bermoqda.

O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida integratsiyalashgan ta’lim yondashuviga katta e’tibor qaratilmoqda. Ayrim innovatsion maktabgacha ta’lim muassasalarida metodik birlashmalar orqali integratsiyalashgan faoliyatlar o‘tkazilmoqda.

XULOSA

Maqolani yozar ekanman, yana bir bor amin bo‘ldimki, maktabgacha ta’lim — bu shunchaki bilim berish emas, balki hayotga ilk qadam qo‘yayotgan bolalar qalbiga mehr, e’tibor va to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatish demakdir. Bolani har tomonlama rivojlantirish uchun esa har bir mashg‘ulot bir-biriga bog‘liq, hayotga yaqin va qiziqarli bo‘lishi kerak. Aynan shu yerda faoliyatlararo integratsiyaning ahamiyati yaqqol ko‘zga tashlanadi.

Shuningdek, integratsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun metodik birlashmalarning o‘rni beqiyos. Chunki tarbiyachi yolg‘iz ishlasa, barcha faoliyatlarni uyg‘unlashtirish, har tomonlama rejalashtirish juda qiyin. Ammo birlashib ishlasak — psixolog, musiqa rahbari, jismoniy tarbiya o‘qituvchisi, metodist bilan bir yo‘nalishda harakat qilsak — natija boshqacha bo‘ladi. O‘z tajribamda ko‘p bora bunga guvoh bo‘lganman.

Shu asosda, shunday xulosa va takliflarni bildirmoqchiman:

Har bir bog‘chada metodik birlashmalar faoliyati chinakam ijodiy muhitga aylansin;

Har haftalik yig‘ilishlar faqat hisobot yoki rejaga emas, balki birga rejalashtirishga, fikr almashishga asoslangan bo‘lsin;

Tarbiyachilar uchun maxsus integratsiyaga oid seminarlar, ochiq darslar tashkil etilsin;

Mavjud ilg‘or tajribalarni boshqalarga ulashish madaniyatini shakllantirish kerak — bu nafaqat foydali, balki ruhlantiruvchi hamdir;

Eng muhimi — har bir pedagog o‘z ishiga ijodiy va bolalar qalbiga mehr bilan yondashsa, eng oddiy mashg‘ulot ham bolalar uchun quvonchga aylanadi.

Maktabgacha ta’limda faoliyatlararo integratsiya bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu jarayonda metodik birlashmalar pedagoglarning tajriba almashishi va yangi ta’lim metodlarini ishlab chiqishiga katta hissa qo‘shadi. Kelgusida

metodik birlashmalarning faoliyatini yanada takomillashtirish va ilg‘or xorijiy tajribalarni amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4312-son qarori. “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. 2019-yil 30-sentyabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Maktabgacha ta’lim agentligi. “Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirishga qo‘yiladigan davlat talablari” (Davlat standarti). Toshkent: 2021.
3. To‘xtayeva G. “Maktabgacha ta’limda integrallashgan yondashuv asosida mashg‘ulotlarni tashkil etish metodikasi”. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022. – 124 b.
4. Sultonova R. “Faoliyatlararo integratsiyaning nazariy asoslari va amaliy yondashuvlari”. // Pedagogik ta’lim: innovatsiyalar va rivojlanish istiqbollari. – 2022. – №2(7). – B. 45–52.
5. Shodmonova N., Abdurahmonova D. “Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda integratsiyalashgan dars turlarining o‘rni”. // Ta’lim va fan yangiliklari. – 2021. – №4. – B. 61–64.
6. Zokirova D. “Ilg‘or xorijiy tajribalar asosida maktabgacha ta’limda integratsiya”. // Pedagogik innovatsiyalar jurnali. – 2023. – №1. – B. 37–41.
7. Abduqodirova M. “Metodik birlashmalar faoliyatini tashkil etish va uning pedagogik samaradorligi”. – Samarqand: SamDChTI nashriyoti, 2020. – 98 b.
8. Safarova Z. “Maktabgacha ta’limda metodik xizmat tizimi va uning rivojlanish yo‘nalishlari”. // Ilm va taraqqiyot. – 2022. – №3. – B. 83–86.
9. Xodjayev A. “Ta’lim jarayonida integratsiya va metodlar uyg‘unligi”. // Zamonaviy ta’lim: nazariya va amaliyot. – 2021. – №5. – B. 12–17.
10. Jumayeva D. “Bolalar bog‘chalarida faoliyatlararo integratsiyalashgan mashg‘ulotlarni tashkil etish texnologiyalari”. // Metodik izlanishlar. – 2023. – №2. – B. 23–29.